

## **İÇİNDEKİLER**

**VAKIF ÇALIŞMA ORTAMI**

**KURUCULAR**

**ARAMIZDAN AYRILAN KURUCULARIMIZ**

**GENEL DEĞERLENDİRME**

**DOKÜMANTASYON MERKEZİ ÇALIŞMALARI**

**TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ PROJESİ**

**SOSYAL İLİŞKİLER**

**HUKUKSAL DESTEK PROJESİ**

**TİHV KİTAPLIK ÇALIŞMASI**

## **VAKIF ÇALIŞMA ORTAMI**

### **2000 – 2003 Dönemi Asıl Yönetim Kurulu Üyeleri**

Yavuz ÖNEN (Başkan), M. Selim ÖLÇER (Genel Sekreter), Sabri DOKUZOĞUZ (Sayman), Sedat ASLANTAŞ, Okan AKHAN, Şükran İRENÇİN, Günseli KAYA, Mustafa ÇİNKİLİÇ, Mehmet VURAL

### **2000 – 2003 Dönemi Yedek Yönetim Kurulu Üyeleri**

Cem KAPTANOĞLU, Necdet İPEKYÜZ, Sezgin TANRIKULU, M. Sezai BERBER

### **2000 – 2003 Dönemi Asıl Vakıf Denetçileri**

Fevzi ARGUN, Hüsnü ÖNDÜL, Nart BOZKURT

### **2000 – 2003 Dönemi Yedek Vakıf Denetçileri**

Tanıl BORA, Haşim AYDINCAK

### **Genel Merkez**

Yavuz ÖNEN, Gül ERDOST, Yasemin GAZİOĞLU, Ebru ŞENOL, Handan TAZE, Zeynep MELİKOĞLU (31 Ekim 2003 tarihine kadar)

### **Dokümantasyon Projesi**

Koordinatör: Feray SALMAN (31 Ağustos 2002 tarihine kadar)  
Genco DÖNMEZ, Barış KARACASU (1 Aralık 2002 tarihinden itibaren yarım gün),  
Ruken ŞENGÜL, Ebru DÖNMEZ, Nalan GÜR

### **Tedavi ve Rehabilitasyon Projesi**

Koordinatör: Metin BAKKALCI  
Koordinatör Yardımcısı: Ümit ERKOL

#### Ankara Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi

Levent KUTLU, Sezai BERBER (06 Şubat 2003 tarihine kadar), Neşe ŞAHİN, Olca ŞAHAN

#### İstanbul Temsilciliği

Şükran İRENÇİN, Önder ÖZKALIPÇI, Ümit ŞAHİN, Celal ÇALIKUŞU, Yeşim CAN, Nuran ULUTAŞ, Hürriyet ŞENER, Engin BODUR, Mehmet Rahmi ALPÖZGEN, Yılmaz ÖZALP

#### İzmir Temsilciliği

Türkcen BAYKAL, Alp AYAN, Fahrettin GÜZEL, B. Esin AKAN, Aytül UÇAR, Günseli KAYA, Coşkun ÜSTERCİ, Çağlayan ÜÇPINAR, Tülay YALÇINER ERİŞ

#### Adana Temsilciliği

Mehmet ANTMEN, Alev ANTMEN, Mustafa DOĞDU, Seher DEMİR, Yusuf DEMİRCİ

#### Diyarbakır Temsilciliği

Dorşin GÜZEL, M. Emin YÜKSEL, Muhsin BİLAL, Nesrin ASLANTAŞ, Kemal SARI, Recai ALDEMİR (31 Mayıs 2002 tarihine kadar)

## **TİHV KURUCULARI**

### **Vakfedenler (1990)**

|                             |                                          |
|-----------------------------|------------------------------------------|
| İHD Genel Merkezi           |                                          |
| Akın Birdal                 |                                          |
| Alpaslan Berktaş            | (17 Mart 1996 tarihinde istifa etmiştir) |
| Ata Soyer                   |                                          |
| Aziz Gürsoy                 |                                          |
| Bekir Doğanay               |                                          |
| Doğan Taşdelen              |                                          |
| İbrahim Emil Çelik Sandalcı | (12 Mart 1993 tarihinde kaybettik)       |
| Ergin Atasü                 | (9 Mart 1998 tarihinde kaybettik)        |
| Fevzi Bahattin Argun        |                                          |
| Gencay Gürsoy               |                                          |
| Haldun Özen                 | (5 Mayıs 2002 tarihinde kaybettik)       |
| Halit Çelenk                |                                          |
| Haşim Aydıncağ              |                                          |
| Hüsnü Öndül                 |                                          |
| İhsan Atar                  |                                          |
| Lalezar Mürşitpınar         |                                          |
| Leman Fırtına               |                                          |
| Mahmut Tali Öngören         | (13 Ekim 1999 tarihinde kaybettik)       |
| Mehmet Selim Ölçer          |                                          |
| Mehmet Vural                |                                          |
| Murat Yetkin                |                                          |
| Mustafa Ekmekçi             | (21 Mayıs 1997 tarihinde kaybettik)      |
| Muzaffer Erdost             |                                          |
| Nart Bozkurt                |                                          |
| Nevzat Helvacı              |                                          |
| Nusret Fişek                | (3 Kasım 1990 tarihinde kaybettik)       |
| Okan Akhan                  |                                          |
| Ömer Faruk Yenigün          |                                          |
| Veli Devecioğlu             |                                          |
| Veli Lök                    |                                          |
| Yavuz Önen                  |                                          |
| Zeki Tavşancıl              |                                          |

### **Kurucular Kurulunca Seçilen Kurucular**

|                       |                 |
|-----------------------|-----------------|
| Şahika Yüksel         | (12 Şubat 1991) |
| Sabri Dokuzoğuz       | (17 Mart 1996)  |
| Ümit Erkol            | (29 Mart 1998)  |
| Türkcan Baykal        | (29 Mart 1998)  |
| Şebnem Korur Fincancı | (29 Mart 1998)  |
| Necdet İpekyüz        | (29 Mart 1998)  |
| Mustafa Çinkılıç      | (29 Mart 1998)  |
| Yusuf Alataş          | (29 Mart 1998)  |
| Günseli Kaya          | (17 Ekim 1999)  |
| Tanıl Bora            | (17 Ekim 1999)  |
| Sezai Berber          | (17 Ekim 1999)  |
| M. Sezgin Tanrıku     | (17 Ekim 1999)  |
| Cem Kaptanoğlu        | (17 Ekim 1999)  |
| Sedat aslantaş        | (17 Ekim 1999)  |
| Yücel Sayman          | (26 Mart 2000)  |
| Lütfi Demirkapı       | (26 Mart 2000)  |
| Nadire Mater          | (26 Mart 2000)  |
| Mithat Sancar         | (26 Mart 2000)  |
| Gül Erdost            | (26 Mart 2000)  |
| Osman Baydemir        | (25 Mart 2001)  |
| Metin Bakkalcı        | (25 Mart 2001)  |
| Berna Arda            | (25 Mart 2001)  |
| Tahir Elçi            | (25 Mart 2001)  |
| Nihat Bulut           | (25 Mart 2001)  |
| İoanna Kuçuradi       | (30 Mart 2002)  |
| Sabih Ataç            | (30 Mart 2002)  |
| Önder Özkalıpçı       | (30 Mart 2002)  |
| Metin Aksoy           | (30 Mart 2002)  |
| Muhsin Bilal          | (30 Mart 2002)  |

## TÜRKİYE'NİN İNSAN HAKLARI GÜNDEMİ VE TİHV

### GENEL DEĞERLENDİRME

2000-2003 çalışma dönemi Türkiye'nin AB ile uyum çalışmaları dönemi ile çakışmıştır. AB'nin 10-11 Aralık 1999 tarihinde yapılan Helsinki Zirvesi'nde Türkiye, aday ülke olarak kabul edilmiştir. Bir yıl sonra 04.12.2000 tarihinde AB, Türkiye için yol haritası olarak tanımlanan Katılım Ortaklığı Belgesini hazırlamış, Türkiye de sürecin gereği olarak, 19 Mart 2001 tarihinde Ulusal Programı açıklamıştır. 57.Ecevit Hükümeti, (27 Mayıs 1999-03 Kasım 2002) Ulusal Programın ilkeleri doğrultusunda 03 Ekim 2001 tarihinde 4709 sayılı kanunla TC Anayasası'nın 34. maddesini değiştirmiş, bu değişikliklerin gereği olarak; Birinci (6 Şubat 2002 gün ve 4744 sayılı kanun), İkinci (26 Mart 2002 gün ve 4748 sayılı kanun) ve Üçüncü (03 Ağustos 2002 gün ve 4771 sayılı kanun) uyum paketlerini hazırlamış TBMM' de kabul etmiştir.

Anayasa değişiklikleri sürecinde oluşturulan, içinde Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın (TİHV) da yer aldığı Düşünceye Özgürlük Platformu, gerçek ihtiyacın yeni bir anayasa olduğu görüşünü açıklayarak, kesinleşen değişiklikler hakkında değerlendirmeler yapmıştır. Platform basın açıklamaları düzenleyerek ve TBMM üyelerine mektup göndererek süreci etkilemeye çaba harcamıştır. Uyum paketleri çerçevesinde 57.Hükümet döneminde yapılan yasa değişikliklerinin insan hakları bakış açısıyla ne anlama geldiğini açıklığa kavuşturmak amacıyla TİHV bünyesinde ayrıntılı bir çalışma yapılmış ve hazırlanan metin, 'Avrupa Birliği ile İlişkili Türk Hukuk Sisteminde Yapılan Değişikliklerin Anlamı ve Değeri' başlıklı bir rapor halinde yayınlanmıştır. Bu değişiklik sürecinin en belirgin özelliği toplumsal katılımın engellenmiş olmasıdır. Ayrıca 57. koalisyon hükümetinin MHP kanadı askeri bürokrasinin sözcüsü olarak hükümetin değişim politikalarının belirleyicisi olmuştur. Bu nedenle gerçek bir demokratikleşmenin yolları açılmamıştır. Zaten, AB ile uyum sağlarken 1982 Anayasasının özüne dokunulmayacağı Ulusal Raporun giriş bölümüne yazılmıştır. Değişiklikler sırasında en fazla tartışmaya neden olan düşünce özgürlüğü ile ilgili alanı düzenleyen Türk Ceza Kanununun 312. maddesi Cumhuriyet Başsavcısının da belirttiği gibi eski metinden daha da kısıtlayıcı hale getirilmiştir. Çok yoğun bir yasama çalışmasının sonunda kayda değer iki kazanım söz konusudur; Birincisi barış döneminde ölüm cezasının kaldırılmış olmasıdır. İkincisi, Türkçe'den başka dillerde eğitim kursları açılmasının ve TV yayını yapılmasının kabul edilmesidir.

Ancak bütün bu değişiklikler yetersiz bulunmuş ve sonuçta, 12-13 Aralık 2002 tarihli AB Kopenhag Zirvesinde alınan kararları içeren İlerleme raporunda *'Birlik, Türkiye'nin canlı bir reform sürecine girmesini cesaretlendirmektedir. Eğer AB Konseyi 2004 aralığında Komisyonun rapor ve tavsiyeleri temelinde, Türkiye'nin Kopenhag Kriterlerini yerine getirdiğine karar verirse, AB, Türkiye ile katılım görüşmelerini gecikmeden başlatacaktır. Gümrük Birliğinin genişlemesi, derinleşmesi için de Türkiye AB'nin maddi olanaklarından 2004 ten itibaren yararlanacaktır.'* denilmiştir. Böylece Türkiye'nin Demokrasi, insan hakları, hukuk devleti ve azınlık hakları demetinden oluşan Kopenhag siyasi ölçütlerine uyum sağlayamadığı kararı alınmış ve adaylık sürecinin başlaması ertelenmiştir. TİHV'nin 4.çalışma döneminin en önemli gündemlerinden birini de cezaevleri oluşturmuştur. 19 Aralık 2000 günü yirmi cezaevinde on bin kadar güvenlik gücü ile yapılan ve otuz iki kişinin ölümüyle sonuçlanan 'hayata dönüş' operasyonu sonrasında açlık grevi, ölüm orucu gibi protesto eyleminde bulunan bin kadar tutuklu ve hükümlü F tipi cezaevlerine nakledilerek tek ve üç kişilik hücrelere konmuştur. TİHV hem operasyona hem de F tipi cezaevlerinin inşa edilmesinin amacına, tecride karşı kararlı bir tutum sergilemiştir. Operasyondan sorumlu olanlar hakkında soruşturma açılması ve tecride son verilmesi ve grevlerin sona erdirilmesi amaçlarıyla Adalet Bakanlığı ile görüşmeler yapılmış, aynı amaçla düzenlenen etkinliklerle kamuoyu oluşturulmuştur. Yoğun kamuoyu tepkileri sonucunda, Terörle Mücadele Kanununun tecridi düzenleyen 16. maddesi, ortak mekanlardan şarta bağlı olarak yararlanmak üzere değiştirilmiş, İnfaz Hakimliği ve Cezaevleri İzleme Kurulları çalışmaya başlamıştır.

Açlık grevi yapan tutuklu ve hükümlülerden sağlık sorunları nedeniyle salıverilenler yönetim kurulu kararıyla başvurumuz olarak kabul edilmiş, sağlık hizmeti sunulmuştur. Vakıf çalışanlarının olağanüstü çabalarına ek olarak Vakfın yaptığı çağrı üzerine, İstanbul'da gönüllülerin başlattığı bir dayanışma kampanyası gerçekleşmiştir. Bu kampanya ülke içinde ve dışında önemli bir ilgi uyandırmış, katkılar tedavi hizmetlerinin başarıyla yürütülmesini sağlamıştır. Hükümetlerin F tipi cezaevleri projesine başından beri destek veren Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesinin (CPT) başkanına TİHV adına bir mektup gönderilerek bu tavırları eleştirilmiştir.

## **ANTİ DEMOKRATİK BASKILAR**

Demokratikleşme söylemlerinin yaşamımızda önemli bir yer tutmasına resmi makamların 'ilerleme sağlandığı' yönündeki açıklamalarına ve AB'nin en küçük iyileşmeleri çok önemli imiş gibi gösteren cesaretlendirici desteğine rağmen toplumsal ve siyasal yaşam yakın geçmiş yıllara oranla daha fazla baskı ile karşılaşmıştır. Türkiye'de Ulusal Güvenlik Konsepti (UGK) çerçevesinde demokratikleşme bir riskli süreç olarak kabul edilmiş ve ulusal güvenliğe yönelik iç ve dış tehdit oluşturan 'sol, şeriatçı ve bölücü terör' e karşı devlet kararlı ve sürekli politikasını devam ettirmiştir. Ancak teröre karşı olduğu iddia edilen mücadele, şiddet içermeyen görüşleri, istemleri eylemleri ve demokratik sivil siyasi örgütlenmeleri ve onların yayınlarını da hedef almıştır. Dokümantasyon merkezimiz tarafından 1990 yılından itibaren tespit edilen insan hakları ihlallerinin yaşandığı bu siyasi ve sosyal ortam 4. çalışma dönemimizde de değişmemiştir.

F tipi cezaevlerine karşı şiddet içermeyen gösteri ve eylemler şiddetli müdahalelere uğramış işkence kötü muamele meydanlarda uygulanır olmuştur. Çok sayıda kişi ve kurum yöneticisi, Türk Ceza Kanununun gizli örgüte yardım yataklık etme suçunu düzenleyen 169. maddesinden yargılanmıştır. Tüm Yargı -Sen.,TTB (Yüksek Onur Kururlu üyeleri), İstanbul Barosu, Halkevleri merkez ve şubeleri yargılanan kuruluşlar arasındadır. İHD' nin bazı şubeleri de kapatılmıştır.

TİHV Diyarbakır Temsilciliği de bu baskılardan nasibini almış ve emniyet müdürünün temsilcilik merkezinde başlattığı bir operasyon sonrasında 'izinsiz merkez açıldığı' ve 'bölgeye sokulması yasaklanmış yayın bulunduğu' iddiasıyla Diyarbakır 2. Sulh Ceza Mahkemesinde dava açılmıştır. Mahkeme, izin almaksızın merkez açma iddiasını yerinde bulmayarak beraat kararı vermiş yasak yayın bulundurma iddiasını da görevsizlik kararı vererek dava dosyasını Asliye Ceza Mahkemesine göndermiştir. Temsilcimiz Sezgin Tanrikulu aleyhine açılan dava devam etmektedir. Diyarbakır Temsilciliğimizin hekimleri M. Emin Yüksel ve Recai Aldemir'in il içinde tayinleri yapılmış ayrıca haklarında dava açılmıştır. Yönetici ve gönüllülerimiz hakkında da soruşturma açılmıştır.

Adana temsilciliğimiz hekimi Mehmet Antmen'in de il dışına tayini yapılmıştır.

Açlık grevi sonucu yaşamını yitiren bir kişinin cenaze törenine katıldıkları için İzmir Temsilciliğimizin iki elemanı Günseli Kaya ile Alp Ayan dört aya yakın bir süre tutuklu kalmışlardır. Bu baskıyı eleştiren açıklamalar yaptıkları için İzmir Temsilcimiz Prof. Dr. Veli Lök ile Vakıf Başkanı Yavuz Önen de yargılanmışlardır. Günseli Kaya (İHD İzmir Şube Başkanı olarak) ve Alp Ayan (İzmir Hücre Karşıtı Platform Sözcüsü olarak) hakkında çok sayıda dava açılmıştır.

İHD merkezi ve bazı şube yöneticileri hakkında insan haklarını savunmaları ve ihlallere karşı durmaları nedenleriyle açılan yüzlerce dava devam etmektedir.

Düşünce özgürlüğünü savunan bazı kurum temsilcileri, sanatçılar, gazeteciler, bilim adamları, bu amaçla bazı kitaplar yayınladıkları için değişik mahkemelerde yargılanmışlardır.

Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde bir uyum süreci yaşaması ve aynı dönem içinde ağırlaşan insan hakları ihlalleri durumu ve buna karşı gelişen tepkiler, Vakfın çalışmalarını da önemli ölçüde etkilemiştir. Vakıf bu dönemde değişik resmi ve sivil kuruluşlarla ilişkilerini geliştirmiş geçmiş yıllardan daha yoğun olarak ortak çalışmalar yapmıştır. 57.Hükümet döneminde; İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanlığı'nın, AB Genel Sekreterliği'nin, İçişleri Bakanlığının, İnsan Hakları Başkanlığının düzenlediği toplantılara TİHV de çağırılmıştır. Bu toplantılarda görüş ve önerilerimiz dile getirilmiştir.

3 Kasım 2002 tarihinde yapılan genel seçimlerden sonra göreve başlayan 58.Hükümet döneminde de benzer çalışmalara devam edilmiştir. Başbakan Yardımcısı ve İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı Ertuğrul Yalçınbayır ayrıca TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Mehmet Elkatmış ve Başkanlık Divanı üyeleri Vakıf merkezini ziyaret etmişlerdir.Yeni Hükümet döneminde İnsan Hakları İl ve İlçe Kurullarının Görev, Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik değişikliği ile ilgili olarak, İHD,Mazlum Der ile ortak bir öneri hazırlanmış ve istem üzerine İnsan Haklarından sorumlu Devlet Bakanlığına gönderilmiştir. TİHV, İnsan Hakları Danışma Kuruluna, yönetmelik değişikliği ile daha geniş katılımlı hale getirildikten sonra üye olarak katılmaya başlamıştır.26 Şubat 2003 günü yapılan ilk toplantısında Başkan, iki yardımcı ve bir raportör seçimi yapılmıştır. Kurul üç ayda bir toplanma kararı almıştır.

## **11 EYLÜL VE SONRASI**

ABD de George W. Bush'un 20 Ocak 2001 tarihinde göreve başladıktan sonra terörle mücadele global bir proje olarak ilan edilmiştir. Dünyada ve Türkiye'de insan hakları gündemini önemli ölçüde etkileyen ABD'ye yönelik 11 Eylül saldırısı bizim de çalışmalarımızda ağırlıklı bir yer tutmuştur. ABD Başkanı ikiz kulelere yapılan saldırıdan çok öncesinden; şer aksında yer alan ülkeler, olarak tanımlanan Afganistan,İrak ve İran'a dünya barışını güvence altına alma iddiasıyla müdahale edileceği açıklamasını yapmış, 11 Eylülden hemen sonra bu plan uygulanmaya başlamıştır. Afganistan'a yapılan askeri müdahale sırasında Cenevre sözleşmeleri ihlal edilmiş, tutsaklara işkence yapılmış, adil ve açık yargılanma hakkı çiğnenmiştir. ABD'nin yandaşı olmayanlar terörist ya da terörizme destek verenler olarak tanımlanmıştır. ABD Başkanı G.W.Bush diplomasiyi, Birleşmiş Milletleri, uluslararası yargı kurumlarını bir kenara bırakarak, dünyada toplam sayısı on milyonlara varan kitlesel savaş karşıtı gösterilere rağmen, Saddam'ın elindeki kitle imha silahlarının ABD'ne tehdit oluşturduğu savıyla Irak'a askeri müdahalede kararlı olduğunu açıklamıştır. TİHV; ikiz kulelere yapılan saldırıyı kınamış, ancak, terörle uluslararası mücadelenin temel hak ve özgürlükleri hedef alma ihtimalini gözeterek sorunlara uluslararası kurumlar aracılığıyla ve barışçı çözümler bulunması gereğini dile getirmiştir. Savaş karşıtı platformlarda yer almış, TBMM de AKP ve CHP grup temsilcileriyle, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlık Divanı, Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı, Çevre Komisyonu Başkanı ile yapılan görüşmelere katılmıştır. Ayrıca TİHV;yönetici ve çalışanlarıyla, ABD askerlerinin ülkemiz üzerinden Irak'a girmesine ve TSK'nin kuzey Irak'ta ilerlemesine olanak sağlayacak tezkerenin TBMM'de oylanacağı 01 Mart 2003 günü Ankara'da yapılan ve Türkiye'nin dört bir yöresinden gelen yüz bin kadar barış yanlısının katılımıyla gerçekleşen yürüyüşün pankart açarak bir parçası olmuştur.

## **DIŞ İLİŞKİLER**

Yukarıda genel bir özeti sunulan insan hakları gündemi Vakfımızın dış dünya ile ilişkilerini geçmiş yıllara göre daha yoğun kılmıştır. Özellikle Avrupa Birliği üyesi ülkelerin Türkiye'yi ziyaret eden ve Başbakan, Bakan, bürokrat, politikacı, gazeteci, insan hakları savunucusu vb. sıfatları taşıyan çok sayıda temsilcileriyle görüşmeler yapılmıştır. Türkiye'deki diplomatik misyonla ve AB Komisyonu Türkiye Temsilciliğiyle ilişki içinde olunmuş, göreve yeni atanan Büyükelçi Hans Yor Kratchner ziyaret edilmiştir. Merkez ve temsilciliklerimiz Brüksel ve diğer Avrupa ülke kentlerinde resmi ya da sivil kesimler tarafından düzenlenen seminer, panel, konferans ve benzeri toplantılara temsilci göndererek katılmışlardır.

## **BAZI YILDÖNÜMLERİ**

Her yıl ,Birleşmiş Milletlerce ilan edilen İşkence Görenlere Yardım gününde bir gazete yayınlanmıştır. Üzerinde vakfın amblemi bulunan tişörtler ve BM'in konuyla ilgili belge, afiş ve el ilanları ile kent merkezinde halka Evrensel Bildirge dağıtılmıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin yıldönümlerinde İHD ile ortaklaşa, durum değerlendirmeleri yapılan toplantılar düzenlenmiştir. İnsan hakları savunucularını bir araya getiren resepsiyonlar verilmiştir.

## **EĞİTİM ÇALIŞMALARI**

Her yıl İHD ile ortak bir platformda olan İnsan Hakları Hareketi Konferansları gerçekleştirilmiştir. Bu konferanslarda, çeşitli kurum temsilcisi, üniversite öğretim üyesi, araştırmacı, gazeteci, yazar, ve insan hakları savunucusunun katılımı ile insan haklarının değişik sorun alanlarında bilimsel birikimler sağlanmış kavramsal açıklığa ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu etkinliğin yanı sıra Vakıf ortamı insan haklarının tanıtılması, savunulması, korunması ve geliştirilmesi için eğitim amaçlı etkinliklere de katılmıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin yıl dönümlerinde ilköğretim okulları, liselerde ve bazı üniversitelerde düzenlenen toplantılarda öğrencilere Vakfımızın çalışmaları anlatılmış sorulara yanıt verilmiştir. Bazı üniversitelerle ortak insan hakları eğitim programları hazırlanmıştır. Gazete, radyo, Televizyon kanalları aracılığıyla kamuoyu bilgilendirilmiştir. Vakıf temsilcileri değişik kuruluşların düzenlediği toplantılara davetli olarak katılmış, kendi ilgi alanından hareketle ulusal ve uluslararası sorunlar hakkında görüş ve önerilerini sunmuştur. Eğitim amaçlı ortak projelere de destek vererek diğer bazı kuruluşlarla ilişkiler geliştirilmiştir. Uluslararası katılımlı İç eğitim çalışmaları yapılmıştır. Vakfımız son yıllarda yoğun bir yabancı, gönüllü insan hakları savunucusunun, öğrencinin ve lisan üstü eğitim yapmak isteyen araştırmacının staj yapma taleplerine ve bilgi edinmek üzere sorularına muhatap olmaktadır. Bu durum Vakfımızın uluslararası alanda tanınmış ve güvenilir bir kurum haline geldiğinin ifadesidir. Ancak, eğitim amaçlı bu talepleri karşılayamamaktayız. Bu alanda Vakfın nasıl bir yol izlemesi gerektiği yeni bir açılım yapıp yapmayacağı gelecek çalışma döneminin önemli konularından birisini oluşturmaktadır.

## **İSTANBUL PROTOKOLÜ ÇALIŞMALARI**

1999 yılında 15 ülkeden, 40 örgüte mensup 75 değişik mesleklerden kişilerin çalışmaları ile son biçimi verilen İstanbul Protokolü 2000–2003 döneminde Birleşmiş Milletler belgesi olmuştur. Böylece işkencenin etkin soruşturulması ve belgelenmesi konusunda ilk uluslararası belge özelliğini kazanmıştır.

BM'nin resmi 6 dilinde yayınlanan İstanbul Protokolü'nün ulusal ve uluslararası alanda uygulamaya sokulmasında önemli mesafeler katedilmiştir. Bu uygulamaların arttırılmasına yönelik çok sayıda eğitim çalışması gerçekleştirilmiştir.

## **KURUCULAR KURULU**

TİHV, 1990 yılında kesinleşmiş olan kuruluş aşamasında İHD tüzel kişiliği ile birlikte otuz üç vakfeden tarafından kurulmuştur. Günümüze kadar altı vakfeden arkadaşımızı kaybetmiş bulunuyoruz. Bir vakfedenimiz de istifa etmiştir. Bu vakfedenlerimiz kendi yerlerine kurucu vasiyetinde bulunmamışlardır. 1991 yılından itibaren ve kurucu sayımızı yüze kadar çıkarma amacıyla, 1998 yılında Vakıf senedinde yapılan değişiklikten sonra, Kurucular Kurulumuzca yirmi dokuz yeni kurucu kabul edilmiştir. Yeni kurucularımızın on beşi 4. çalışma döneminde seçilmişlerdir. Böylece başlangıçtan bu güne toplam yirmi dokuz yeni kurucu kabul edilmiş olmaktadır. Halen, Kurucular Kurulumuz, İHD tüzel kişiliği dahil elli beş kişiden oluşmaktadır. Geline bu noktada, vakfeden sayısına yakın bir sayıya ulaşan yeni katılımların, kurucu sayısını arttırma kararı alınırken amaçlanan hedefler açısından bir değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir. Ayrıca, vakıfla bağları tamamen kopmuş olan vakfedenlerimiz de vardır. Yeni katılımların, vakfın yakın orta ve uzun vadedeki geleceğini, projelerini, yeni kurumsallaşmasını, bütüncül bir yaklaşımla ele alan, ve başlatılmış olan çalışmanın çerçevesinde ele alınmasının daha uygun bir tarz olduğunu, bu nedenle de bu genel kurulda, yeni kurucu seçiminin yapılmamasının daha uygun olacağını düşünüyoruz.

## **DANIŞMA KURULU**

Vakfımızın önemli organlarından biri de bilindiği üzere Danışma Kuruludur. Kuruluş aşamasında kısa bir dönem toplantılar yapılmış ancak uzun bir süredir bu kurum geliştirilip çalıştırılamamıştır. Bu,

önemli bir eksikliği ifade etmektedir. Yeni dönemde, vakıf ortamına daha geniş bir katılımı sağlamanın ve daha etkili ve üretken olmanın gereği olarak Danışma Kurulunun sürekli ve çalışır hale getirilmesi bir diğer önemli konudur.

## **DIŞ İLİŞKİLER KOMİTESİ**

Vakfımızın düzenlenmesi gereken bir diğer alanı da dış ilişkilerden sorumlu birimdir. Bir dış ilişkiler komitesi oluşturulmasına ve bu komitenin çalışmalarını koordine edecek bir dış ilişkiler sekreteri atanmış olmasına rağmen komite düzenli ve sürekli çalışmamıştır. Dış ilişkiler Sekreteri de görevinden ayrılmış, henüz yeni bir atama yapılmamıştır.

## **İNSAN HAKLARI ON YILI ULUSAL KOMİTESİ**

İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi, 1997 yılında kurulan İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulu tarafından, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Eğitimi Onyılı süresince danışma organı olarak çalışmak üzere kurulmuştur. Birleşmiş Milletler'in bu Onyıl'la ilgili Eylem Planı'nın Türkiye'de uygulanabilmesi için ulusal plan önerisini hazırlamak ve bu program çerçevesinde yürütülen çalışmaları izleyip değerlendirmekle görevlendirilmiştir.

Çalışmalarına 3 Eylül 1998 tarihinde başlayan Ulusal Komite, ülkemizdeki ihtiyaçları ve Birleşmiş Milletler Eylem Planı'nın ilkelerini gözönüne alarak, programın öncelikli hedeflerini ve hedef gruplarını-ileride yenilerini eklemek üzere-belirlemiş İnsan Hakları Eğitimi Türkiye Programı, 1998-2004 başlığıyla hazırlamıştır.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın Ulusal Komite'ye, İnsan Hakları Üst Kurulu'nun 88. toplantısında üye olarak katılması kararlaştırılmıştır. Vakfımızın Ulusal Komite'ye üyeliği Devlet Bakanı Nejat Arseven imzasıyla 06.02.2002 tarih, B.02.0 İHB-01/95 sayılı yazıyla bildirilmiştir. Vakfımızı temsilen Ulusal Komite'nin 14.06.2002 tarihinde yapılan toplantısında Kurucu Üyemiz Nart Bozkurt katılmıştır. İnsan Hakları ONYILI Ulusal Komite'nin ilk toplantısında, TİHV olarak özellikle Adli tıp doktorlarının ve Adalet Bakanlığı mensuplarının eğitimi konusunda vakfımızın görev üstlenebileceği dile getirilmiş. Vakfın çalışmalarından örnekler verilerek, vakıf olarak deneyim, bilgi ve birikimlerimiz dile getirilmiştir. (Bu önerimiz gündemdedir)

## **VAKIF SENEDİNDE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER**

Hatırlanacağı üzere, 30.03.2002 tarihli Genel Kurulumuzda; Yönetim Kurulunun önerisi üzerine Vakıf Senedimizin; "*Vakfın Adı, Merkez ve Şubeler başlıklı 2. maddesi, Vakıf Yönetim Kurulunun Görev ve Yetkileri başlıklı 9. maddesi, Vakfın Denetçileri başlıklı 12. maddesi Resmi Senette Değişiklik başlıklı 21. maddesi ve Dağılıma ve Dağıtım Kurulu başlıklı 22. maddesindeki*" güncelliğini yitiren kimi hüküm ve ifadelerin değiştirilmesine karar verilmiştir.

Söz konusu değişikliklerin tescili için Yönetim Kurulu Üyesi Av. Sedat Aslantaş tarafından açılan dava halen Ankara 17. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam etmektedir. Yargılama usulü gereği, değişiklik hakkında görüşü sorulan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce mahkemeye gönderilen 3 Şubat 2003 tarihli cevabı yazıda;

*"Vakıflarda üyeliğin söz konusu olamayacağı, Vakıf senedindeki değişikliğin Noterlikçe düzenleme şeklinde yapılacağı, bu usule uygun olarak yapılmayan değişikliğin yasa aykırı olduğu, keza Vakıf Senedinin 2. maddesinde daha önce yapılan ve Ankara 22. Asliye Hukuk Mahkemesince tescil edilen değişikliğin yerinde olmadığı"* vs. gerekçelerle olumsuz görüş bildirilmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bu görüşüne ilişkin açıklama ve karşı argümanlarımız mahkemeye sunulmuştur. Mahkemenin vereceği karar beklenilmektedir.



## **BİNA ALIMI**

4. Çalışma dönemi Vakfımızın gayrimenkul edinme çalışmalarına başladığı bir dönem oldu. 21 Nisan 1999 tarihinde satın alınan, İstanbul Beyoėlu Hocaade Sokak 8 numaradaki binanın onarım ihalesi 26.03.2000 tarihinde yapılmıştır. Binamızın onarım ve dekorasyonu tamamlanarak, 01.06.2001 günü yapılan ve çok sayıda davetlinin hazır bulunduğu bir resepsiyonla kullanıma açılmıştır. Ankara'da da, Hacettepe civarında, eski kent merkezinde bir yer satın alınması için genel kurulun yetkilendirmesiyle çalışmalar yapılmış, sonuca ulaşma noktasına gelinmiştir. Almanya'daki dayanışma komitemizin kurduğu ilişki sonucunda Bodrumda bir daire Vakfımıza bağışlanacaktır. Binanın Vakıf adına tapu tescilinin yapılması için çalışmalar devam etmektedir.

## DOKÜMANTASYON PROJESİ

### Giriş

Dokümantasyon Merkezi'nin geçmiş yıllarda yaşanan raporların gecikmesi sorunu, 2001 yılından itibaren aşılmıştır.

2000 yılından itibaren daha dar kadrolu bir yapılanmaya giden Dokümantasyon Merkezi'nden Nevzat Kırac 21 Ocak 2000, Ufuk Çakmak 30 Haziran 2000, Filiz Altun ve Serpil Odabaşı 31 Aralık 2000, Bülent Peker, 30 Nisan 2001 Berivan Kutlay 31 Temmuz 2001 tarihinde ayrılmıştır.

Dokümantasyon Merkezi'nde, 2001 yılı Ocak ayında Serap Ruken Şengül (Bu arkadaşımız 11 Eylül 2000 tarihinde Genel Merkez'de işe başlamış, daha sonra Dokümantasyon Merkezi'ne geçmiştir.), 15 Ağustos 2001 tarihinde de Barış Karacasu çalışmaya başlamıştır.

Daha önce Bülent Peker'in Koordinatörlüğünde çalışmalarını sürdüren Dokümantasyon Merkezi Koordinatörlüğü'ne Feray Salman 13 Aralık 2000 tarihinde getirilmiş, bu görevi Ağustos 2002'de ayrılmasına kadar sürdürmüştür.

Helmut Oberdiek, son üç yıldır, raporların temelini oluşturan haber havuzlarının hergün ilk halini, günlük ve aylık raporların çevirisini, aylık raporlarda "Mülteciler" ve "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları" bölümlerini üstlenmiştir. Oberdiek, 2001 Yılı İnsan Hakları Raporu'nun çevirisine katılmış (Raporun çevirisini Helmut Oberdiek'le birlikte Feray Salman, Nevzat Kırac, 1 Ocak 2003 tarihinden itibaren Adem Arkadaş ve Hale Eryılmaz yapmıştır.), daha sonra sırasıyla 1997, 1998, 1999, 2000 ve 2002 yıllık raporlarının çevirisini üstlenmiştir.

2000 yılı sonunda hazırlanan Dokümantasyon Merkezi 2001 yılı Çalışma Planında, 1999 ve 2000 yıllarına ait raporların hazırlanması için de 2 personelin geçici olarak istihdam edilmesine karar verilmiştir. Yeni ekiple çalışmalar düzene oturtulduktan sonra da 2001 yılı Eylül ayında Ebru Dönmez Uzdil ve Nalan Özdemir Gür Dokümantasyon Merkezi'nde kadrolu olarak sürekli çalışmaya başlamışlardır. Bu yeni ekiple 1999 ve 2000 yıllarının raporları tamamlanmıştır.

Dokümantasyon Merkezi tarafından 2001 yılı başından itibaren yıllık raporlara temel oluşturmak ve gündemi daha rahat izlemek amacıyla aylık raporların yayınına başlanmıştır. Aylık raporlar, Barış Karacasu, Serap Ruken Şengül, Feray Salman, Helmut Oberdiek, Genco Dönmez, (1999 ve 2000 raporlarının tamamlanmasından sonra da) Ebru Uzdil Dönmez ve Nalan Özdemir Gür tarafından hazırlanmaktadır. Berivan Kutlay, 2001 Haziran ayına kadar aylık ve günlük rapor çalışmalarına katılmıştır.

Aylık raporlar Türkçe ve İngilizce olarak vakfın web sitesinde yayınlanmakta ve isteyenlere ücretsiz verilmektedir. İş yoğunluğu ve diğer koşullar (adli tatil gibi) nedeniyle aylık raporların zaman zaman iki ya da üç aylık olarak yayınlandığı da olmuştur. (2001 yılında Temmuz-Ağustos; 2002 yılında Ocak-Şubat-Mart ve Temmuz-Ağustos raporları)

2001 yılı Ocak ayında ilk çıkan aylık raporla birlikte, cezaevlerindeki ölüm oruçları ve 19 Aralık 2000 katliamı nedeniyle "*Hapisane Operasyonu ve Medya*" (Tanıl Bora ve Serap Ruken Şengül) özel raporu yayınlanmıştır. Bu raporla birlikte "*Cezaevleri Dosyası*" da (Berivan Kutlay, Feray Salman, Serap Ruken Şengül) yayınlanmıştır.

Bu dönemde günlük raporların Türkçe ve İngilizce yayını eskisi gibi sürmüştür.

Dokümantasyon Merkezi, 2001 İnsan Hakları Raporu'nu 2002 yılı Haziran ayında yayınlamıştır. Raporun İngilizce baskısı da geçtiğimiz günlerde yayınlanmıştır. Dokümantasyon Merkezi, halen

2002 raporu çalışmalarını sürdürmektedir. Yıllık rapor çalışması nedeniyle Ocak-Şubat-Mart aylarını kapsayan üç aylık rapor yayınlanacaktır.

İnsan Hakları ihlalleri konusunda ya da vakıf çalışmalarına ilişkin değişik zamanlarda yapılan basın açıklamaları ile kamuoyu bilgilendirilmiş ya da konuya ilişkin TİHV tepkisi kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Dokümantasyon Merkezi, 2002 yılında ayrıca Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi afişlerini bastırmış ve dağıtmıştır.

Bu çalışmaların dışında Dokümantasyon Merkezi'nin zaman ve emek gerektirmesine karşın dışarıdan pek görünmeyen önemli bir işi de "bilgilendirme"dir. Hemen her gün büyükelçiliklerin, ilköğretimden yüksek lisansa kadar öğrencilerin ve yurtdışındaki insan hakları kuruluşlarının sorularıyla karşılaşan Dokümantasyon Merkezi çalışanları, istenen bilgiyi verebilmek için günlük rutin işlerini bırakarak çalışmak durumunda kalmaktadır.

Bu istekler Dokümantasyon Merkezi'nin zaten yaptığı rapor çalışmaları (Türkiye'deki işkence olayları, sayısı) çerçevesinde olabildiği gibi araştırılması, yani zaman ve emek harcanması gereken diğer konularda da olabilmektedir.

Dokümantasyon Merkezi, bazı istekler nedeniyle her gün telefonla aranmakta, sık sık da merkeze gelen araştırmacılarla, öğrencilerle ya da diğer kuruluşların temsilcileri bilgilendirilmektedir.

Merkezimiz ayrıca yabancı heyetlerle yapılan toplantı ve görüşmelerde zaman zaman tercüme yapma ve bilgilendirme sorumluluklarını da üstlenmektedir.

## **WEB sitesi**

Web sitesi bu dönem içinde düzenli bir biçimde güncellenmiştir. Sitede şu anda aylık raporlar (Türkçe ve İngilizce) vakfın basın açıklamaları, insan haklarına ilişkin temel belgeler (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Kopenhag Kriterleri vs) bulunmaktadır. Siteden yerli ve yabancı insan hakları kuruluşlarına link verilmiştir.

## **Yayınlar**

- 1) Türkiye İnsan Hakları Hareketi 1. ve 2. Konferansları 1998-1999 Bildirileri
- 2) 2000 Türkiye İnsan Hakları Konferansı Nihai Rapor ve Sonuç Bildirgesi
- 3) 2001 Türkiye İnsan Hakları Konferansı Nihai Rapor ve Sonuç Bildirgesi
- 4) 2002 Türkiye İnsan Hakları Konferansı Nihai Rapor ve Sonuç Bildirgesi
- 5) Tek Başına Orkestra: Mahmut Tali Öngören (Mart 2002-Metin Aksoy)
- 6) 1999 Yılı İnsan Hakları Raporu (Türkçe)
- 7) 2000 Yılı İnsan Hakları Raporu (Türkçe)
- 8) 2001 Yılı İnsan Hakları Raporu (Türkçe-İngilizce)
- 9) Aylık raporlar

## **Özel Raporlar**

- 1) Hapishane Operasyonu ve Medya (Şubat 2001)
- 2) Türkiye'de Cezaevleri Sorunu Özel Raporu (2001)
- 3) İşkencesiz Bir Dünya İçin (Haziran 2001)
- 4) Ölüm Cezası: Taammüden Resmi Cinayet (Temmuz 2002)

## **TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ PROJESİ**

### **2000-2003 YILI DEĞERLENDİRMESİ**

Tedavi ve Rehabilitasyon Projesi açısından, önceki dönemleri kuruluş ve kurumsallaşma dönemleri olarak nitelendirirsek, 2000-2003 dönemini kurumsallaşmanın yanısıra işkence konusunda ulusal ve uluslararası düzeyde çok yönlü çalışmayı hedefleyen bir süreç olarak değerlendirebiliriz.

Böyle bir pozitif çabanın baskın olduğu bu dönem, aynı zamanda bir yandan çok sayıda arkadaşımızın soruşturma ve davalara maruz kaldığı, öte yandan da ülke ve dünya tarihi açısından benzeri olmayan cezaevleri- açlık grevi sorununun projenin yürütülüşüne doğrudan yansıdığı bir dönem olarak yaşandı.

### **GENEL BİR YAKLAŞIM:**

Çalışmalarımız açısından 2000-2003 döneminin karakteristik özelliklerine kısaca değinmekte yarar olsa gerektir;

-Bu üç yıllık dönemde 3214 işkence gören insanın tedavi ve rehabilitasyonuna katkıda bulunulmuştur. Her birinin aile, arkadaş topluluğu dikkate alındığında bunca yıkıma karşın, projenin oluşturduğu dayanışma ortamının anlamı daha yakından hissedilebilir.

-Gerek ülke içinde, gerekse uluslararası düzeyde işkence ile ilgili çalışmalarda TİHV her zaman başvurulan bir kurum olagelmıştır. Bu nedenle, işkence görenlerin tedavisi, işkencenin önlenmesi konularını esas alan çok sayıda programa katılmıştır. Bunların arasında özellikle Avrupa Birliği üyesi ülkeler için İşkence ile ilgili rehberin geliştirilmesi toplantısındaki kolaylaştırıcı sıfatı ile katılımımız not edilmelidir.

-İşkencenin etkin dokümantasyonuna ilişkin ilk uluslararası belge olan İstanbul Protokolüne yönelik TİHV'nin kendi ya da diğer ilgili kurumlarla gerçekleştirdiği çok sayıdaki eğitim programlarının yanısıra ulusal düzeyde resmi ya da resmi olmayan ortamların çağrısı ile pek çok programa katılmıştır. ( İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi- TİHV bu dönemde komite üyeliğine çağırılmıştır- bünyesinde yaygın hedef kitlesine yönelik bir eğitim projesi geliştirdiğimiz gibi uluslararası düzeyde bir eğitim projesinin Dünya Tabipleri Birliği ve kimi kurumlarla birlikte temel bir bileşeniyiz.)

-Yine işkence ile ilgili olarak da gerek ülke içinden, gerekse ülke dışından mezuniyet öncesi staj, mezuniyet sonrası master ve benzeri konularda TİHV başvurulan bir kurum olmuştur.

-TİHV bünyesinde geliştirilen tanı ve tedavi yaklaşımları, bu süreçte kullanılan formlar benzer pek çok kuruluş tarafından örnek alınmaktadır.

-2000 yılı sonundan beri bir yönü ile ülkedeki geniş yaşam alanlarının yeniden düzenlenmesinde de en önemli argümanlardan biri haline getirilen 'Cezaevi sorunu' ve bununla ilintili 'Açlık grevleri' süreci çalışmalarımıza birçok açıdan yansımıştır. Açlık grevi sonrası başvurularımıza yönelik başlatılan tedavi ve rehabilitasyon çalışmaları, özellikle kimi merkezlerimiz açısından (İstanbul, Ankara, İzmir, Adana), bu dönemde çalışmalarına damgasını vurmuştur.

-Ekim 1999'dan itibaren başta İzmir ve İstanbul'daki kimi arkadaşlarımıza yönelik soruşturma ve davalar ile Eylül 2001'den itibaren Diyarbakır Temsilciliğimize yönelik denetleme, adli ve idari

soruşturma, baskı, sürgün uygulamaları, en başta İzmir ve Diyarbakır Merkezimiz olmak üzere, çalışmalarımıza yansımıştır.

-Bu dönemde özellikle "cezaevi sorunu"na yönelik toplumsal duyarlılık etkinliklerinin baskı ve şiddetle karşılaşması sonucu ortaya çıkan bir başvuru profili varlığını sürdürmüştür. Bu başvuruların profilinin gerçek anlamı ile "işkence" kapsamında değerlendirilmesi, "toplumsal olaylar" kategorisine sokulmaması gerekmektedir.

-Aralık 2000'de çıkarılan "infaz erteleme" yasası gereği gerçekleşen cezaevlerinden tahliye olgusu çalışmalarımıza yansıyan bir başka unsur olmuştur.

-Son yıllarda giderek artan bir şiddette uygulamaya sokulan 'gelişmiş ülkelerden mültecilerin geriye döndürülmesi, programları tedavi merkezlerimize özel talepler şeklinde yansımıştır. Bu taleplerde esas olarak geriye döndürmenin önkoşulu olan sağlık sorunu olan kişilerin ülkemizde, kurumumuz dahil, tedavi olanaklarının varlığını tespit etmek amaçlanmaktadır.

-Öte yandan yine uluslararası bir çalışma olarak öne konan 'Cezaevi Protokolü' çalışmaları TİHV'nin önümüzdeki dönem önemli bir çalışma alanı olmaya adaydır.

-2001 yılı başında başlayan işkence gören çocuklara yönelik "sosyal destek projesi" 2002 yılından itibaren işkence gören tüm başvurularımıza yönelik genişletilmiştir.

-Öte yandan İstanbul Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezimizde Ekim 2001 tarihinde uygulamaya sokulan "fizyoterapi ünitesi" sosyal destek projesi ile birlikte Tedavi ve Rehabilitasyon Projesinin gerçek amacına ulaşma konusunda büyük imkanlar sağlamıştır.

-Öte yandan, daha önceki raporlarımızda da sunmaya çalıştığımız gibi, mevcut birikimin ışığında Tedavi ve Rehabilitasyon Projesinin üretkenlik ve niteliğinin artırılması çalışmaları aşağıdaki bölümlerde yer verildiği gibi belli somut noktalara ulaşmıştır.

## **ÖZEL BAŞLIKLAR ALTINDA 2002 DEĞERLENDİRMESİ**

### **Tedavi ve Rehabilitasyon projesinin geliştirilmesi**

ii) "Tedavi ve Rehabilitasyon Projesi çalışmalarının niteliğinin artırılması ve etkinleştirilmesi çalışmaları;

-TİHV-başvuru ilişkileri, standart anamnez (öykü) formu, fizik muayene formu ortaklaştırılarak, tüm merkezlerin uygulamasına sokulmuştur.

-Çalışma alanımızla ilgili tanı ve tedavi protokollerinin hazırlanmasına yönelik program yapılmıştır.

-Başvuru hekimlerine yönelik nörolojik muayene ve üst ekstremitte ortopedik değerlendirme modülü hazırlıklarına başlanmıştır.

-“Ağrı Protokolü” çalışmaları başlamıştır.

-Başvurularımıza yönelik "Yaşam Kalitesinin ölçülmesi" çalışmaları başlamıştır.

-Tedavi ve Rehabilitasyon Projesi kapsamında "Arşiv ve Dokümantasyon" çalışmaları başlamıştır.

-Tüm merkezlerin tüm gereksinimlerini karşılayacak "bilgisayar programı" çalışmaları tamamlanmıştır.

-Pilot çalışmaları İstanbul'daki Fizik Tedavi Uzmanı ve Fizyoterapist arkadaşımız tarafından başlatılan, her bir pozisyonda işlev üstlenen arkadaşların kendi çalışmalarını, doğrudan kendilerinin geliştireceği formlar çerçevesinde raporlaştırmaları için gerekli hazırlıklar tamamlanmıştır.

ii) 2001 Ekim'inde İstanbul çalışmalarına başlayan 'Fizyoterapi' biriminin 2002 deneyimi multidisipliner bir çalışmanın gerekli olduğu Rehabilitasyon programının etkinliğinin önemli derecede arttığı gerçeğini bir kez daha ortaya koymuştur.

iii) 2002 yılı ile birlikte tüm başvurularımıza yönelik uygulanmaya başlanan "sosyal destek projesi" Tedavi ve Rehabilitasyon Projesini olgunlaştırdığı gibi, TİHV gelecek dönem çalışmaları konusunda da önemli ipuçları vermektedir.

iv) Yine Tedavi ve Rehabilitasyon projesinin etkinleştirilmesi açısından son derece önemli olan 'İşkence görenlere yönelik Hukuk Destek Projesi' 2002 yılı içinde başlamıştır.

v) Özünde travmatik bir süreç olan 'Göç' başlığının Tedavi ve Rehabilitasyon Projemiz açısından ele alış biçimlerinin tartışılması sürdürülmüştür.

vi) 'Cezaevi Protokolü' çalışması önümüzdeki dönem önemli çalışma alanlarından birisi durumundadır.

vii) İstanbul Protokolünün uygulamaya sokulmasına yönelik gerek ülkemize, gerekse de diğer ülkelere yönelik özel programların geliştirilmeye başlanması TİHV'in gelecek dönem çalışmalarında çok önemli bir yer alacaktır.

viii) "TİHV ücret politikasının değerlendirilmesi ve önümüzdeki dönem önerileri" ile ilgili çalışmalar 2002 yılında da sürdürülmüştür. Bu çerçevede;

-Her bir kadro için (haftalık 40 saatlik çalışma süresi gözönüne alınarak) o kadronun ölçülebilir değerlerle ifadesini somutlaştırmak için her kadrodaki arkadaşlardan oluşan grupların hazırlıklara başlaması,

-Özel ihtiyaç duyulan kadrolara yönelik ücret politikasının tartışmaya açılmasını,

-Salt kent koşulları sebebiyle yapılan ek ödemeler yerine, kent koşullarının her bir kadro göz önüne alınarak değerlendirilmesi konusunun tartışmaya açılması,

Konuları başta olmak üzere rapordaki diğer hususlar hakkında çalışmaların 2003 yılı içinde tamamlanması planlanmıştır.

## **Açlık grevi sürecinin tedavi projesi açısından değerlendirilmesi**

*(2001 yılı değerlendirilmesinde de yer verilen temel noktalar esas olarak 2002 yılı için de geçerli olmuştur.)*

**TİHV, DÜNYADA BENZERİ OLMAYAN BÖYLE BİR AÇLIK GREVİ SÜRECİNDE, HELE TÜRKİYE'NİN SOMUT KOŞULLARINDA, DÜNYA STANDARTLARININ ÜSTÜNDE NİTELİKLİ BİR TIBBİ BAKIM SAĞLAMAKTA; MORAL ORTAMI KUVVETLENDİRMEKTE; BÖYLECE ASLINDA AÇLIK GREVİNİN ÇÖZÜMÜNE BELLİ ÖLÇÜDE KATKIDA DA BULUNMAKTADIR.**

Yukarıdaki belirlemelerin yanısıra;

1) TİHV bugüne değin ki başvurulara göre nisbi farklılıkları olan bir hasta grubuna yönelik çalışma yapmıştır (metabolik-nörolojik hastalık grubu).

2) Önemli bir bölümünün uzun süreli izlenmesi gereken bir hasta grubu ile çalışılmaktadır.

3) Bunların belli bir oranında geri dönüşü son derece güç hasarların olabileceği öngörülebilir.

4) Gerçekleştirilen çalışma nicelik ve nitelik olarak mevcut kadroları ciddi olarak zorlayan bir çalışma olmuştur.

- 5) Buna karşın birikimli gönüllü ortamının seferber edilebilmesi ile son derece değerli bir çalışma yürütülmektedir.
  - 6) Yine de, çalışmada yer alan arkadaşlarımızın gözönüne mutlak almamız gereken yüklenmeleri söz konusudur.
  - 7) Bu çalışmalara yönelik bilimsel dokümanların hazırlık ve paylaşımında elde olan ve/veya olmayan sebeplerle yeterli ürünler ortaya konamamıştır.(Düzenlenen kimi özel toplantılara karşın)
  - 8) Gerçekleştirilen nitelikli çalışma, oluşan güven ortamı çalışmalarımıza yönelik yurtiçi-yurtdışı dayanışma ortamını kuvvetlendirmiştir. Özellikle İstanbul'daki olağanüstü başarı ile yaratılan dayanışma ortamı her zaman anılmak durumundadır.
  - 9) Bu çerçevede TİHV çalışmaları pek benzeri olmadık ölçüde geniş bir kamuoyunca paylaşılmıştır.
  - 10) Bütün bu çalışmalar TİHV'nin ne denli güvenilir bir kurum olduğu gerçeğini ortaya koymuş, pekiştirmiştir.
- Bu değerlendirmelerin ışığında;

- 1) 2002 yılı içinde açlık grevi nedeniyle TİHV'ye başvuranların tedavi ve rehabilitasyonu için hizmet paketi-hazırlanmış ve uygulamaya sokulmuştur. Bu çalışmada açlık grevi (AG) eylemi nedeniyle oluşan sağlık sorunlarının tedavi ve rehabilitasyonu için TİHV temsilciliklerine başvuran kişilerin tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinde sıklıkla yapılan uygulamaların (akut dönemde yapılan tanı ve tedavi girişimlerinden kronik dönemde yapılan tanı, tedavi ve rehabilitasyon girişimlerine kadar tüm adımlar ana hatlarıyla tanımlanmıştır) ne ölçüde TİHV tarafından üstlenileceğini ayrıntılı olarak belirlenmiştir.
- 2) 2002 yılı sonuna kadar toplam olarak açlık grevi sebebiyle TİHV'ye başvuran 549 kişinin tedavisini üstlenilmiş, tedavi ve rehabilitasyonlarına ilişkin önemli katkılarda bulunulmuştur. Bu konudaki çalışmalarda 300 milyarın üstünde harcama yapılmıştır.
- 3) Ne yazık ki, açlık grevlerine yönelik bilimsel çalışmalarda önemli bir mesafe alınamamıştır.
- 4) Ülke içi ve dışı dayanışma ortamlarının kuvvetlendirilmesi için çalışmaların 2002 yılında da sürdürülmüştür.

## **Eğitim-bilimsel toplantılar**

i) Ocak-Şubat 2002 döneminde İstanbul Protokolü pilot eğitim programının Türk Tabipleri Birliği ve Adli Tıp Uzmanları Derneği ile birlikte merkezimizin bulunduğu 5 ilde başlatılması (Diyarbakır, Ankara, İzmir, İstanbul, Adana) bugün ve gelecek açısından son derece önemli olsa gerektir. Programa her ilde sağlıkçı ve hukukçu yaklaşık otuzar kişi katılmıştır. Bu eğitim ortamında özellikle sağlık ve hukuk disiplinlerinin çok önemli bir birlikteliği gelişmektedir. Programdan sonra eğiticiler ile gerçekleştirilen değerlendirme toplantısında İP eğitim programının başta sağlık ve hukuk alanında çok geniş bir hedef kitlesine uygulanabilmesine ilişkin yol gösterici olduğu tespit edilmiştir. Programın yaygınlaştırılması, eğitim materyallerinin kuvvetlendirilmesi, eğiticilerin eğitimi programlarının geliştirilmesi karar altına alınmıştır.

Bu çerçevede, İP Türkçe baskısı yenilenmiş ve dağıtımına başlanmıştır. Yine 2002 yılında Diyarbakır, İstanbul, İzmir'de çeşitli kurumlar tarafından düzenlenen eğitim programlarının İP ile bölümleri tarafımızdan gerçekleştirilmiştir. Üyesi olduğumuz İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi bünyesinde yaygın hedef kitlesine yönelik gerçekleştirilecek eğitim projesi hazırlıkları başlatılmıştır. Dünya Tabipleri Birliği, IRCT ve PHR ile birlikte İP uluslararası eğitim projesi yakında uygulamaya sokulacaktır.

ii) İstanbul Protokolü'nün Meksika'da uygulamaya sokulması amaçlı Meksika Hükümeti'nin daveti üzerine hazırlanan eğitim programına bir arkadaşımız eğitici olarak katılmıştır.

iii) Norveç Tabipleri Birliği ile 19-20 Ekim 2002 tarihinde ortaklaşa düzenlediğimiz eğitim programının başlığı, "Cezaevi ve Sağlık II" olarak gerçekleştirilmiştir. (Dört grup şu başlıklarda çalışmıştır. a-Mahkumların özellikle gündelik programları açısından minimum standartlarını koruma

ve geliştirme, b-Özellikle Ruh Sağlığı Açısından İzolasyon,c-Cezaevlerinde Şiddetten Korunma, d-Özellikle Kadın ve Çocuklar başta olmak üzere Korunması gereken grupların sağlık ve bakımı). Programın sonunda günün ve geleceğin ihtiyaçları çerçevesinde bir "Cezaevi Protokolü" çalışmasının uluslararası düzeyde başlatılması planlanmıştır. İstanbul Protokolü deneyimi gözönüne alındığında "Cezaevi Protokolü" çalışmasının TİHV'nin önümüzdeki yıllardaki önemli bir çalışma alanı olacağı öngörülebilir.

iv) Belli sürelerle gerçekleştirmeye çalıştığımız "Psikoterapötik Yaklaşımlar" programı 13-15 Aralık 2002 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Üç grup çalışmasının (a-İşkence görenlerin psikoterapisinde integratif yaklaşımların önemi, b- Yıl içinde TİHV açısından zorluk derecesi yüksek olgulara yönelik olgu tartışması, c-Cezaevlerindeki izolasyon ortamlarının ruhsal sonuçları ve değerlendirilmesi) yanısıra bir terapi yöntemi olan "Göz Hareketleri ile Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme-EMDR" ilk bölümü gerçekleştirilmiştir.

v) İsveç Kızılhaç'ı ile birlikte 5-6 Ekim 2002 tarihinde uluslararası katılımlı "Ağrı Konferansı" gerçekleştirildi. 2002 yılı ortak eğitim toplantısının konusu işkence rehabilitasyonunda ağrının değerlendirilmesi ve tedavisi olarak belirlendi. Programda işkence görmüş ağırlı hastaya genel yaklaşım, kronik ağrı, ağrının değerlendirilmesi ve tedavisi konularında çeşitli konferans ve panel konuşmaları ile olgu çalışmaları yer aldı.

vi) Çeşitli ülkelerde, kimilerinde birden çok kez, TİHV tanıtımı ve Tedavi ve Rehabilitasyon projesi özgül alt başlıkları gündemli çeşitli toplantılara katılındı (İsveç, Finlandiya, Almanya, Avusturya, Macaristan, Yugoslavya, Danimarka, Hollanda, Norveç).

vii) Bir vakıf gönüllüsü Hollanda'daki RİAGG adlı kuruluştaki deneyim aktarımı, katkıda bulunma amacı ile 6 aylığına bir programa başladı.

viii) Bilgi Üniversitesi 2002-2003 döneminde uygulanan "İnsan Hakları ve Tıp Mesleği" eğitim programı TİHV tarafından hazırlanıp, uygulamaya sokuldu.

ix) TİHV bünyesinde 26 Haziran'da İşkence Görenlerle Dayanışma günü vesilesi ile çeşitli etkinliklerde yer alındı.

### **Alternatif adli tıp raporlama çalışmaları**

Bu doğrultudaki çalışmalar 2002 yılında da sürdürüldü.

Ülke içinde Türk Tabipleri Birliği ile birlikte hazırlanan kimi raporların yanısıra, çok sayıda yurt dışından başvurulara ilişkin de uygun biçimlerde rapor ve görüşler hazırlandı. Yurt dışından görüşlerimiz için iletilen başvurular esas olarak "yerinden edilmiş kişiler ile ilgili idi. Bu konu TİHV'nin önümüzdeki dönem özel bir çalışma alanı olmak durumundadır.

### **Yayın faaliyeti**

2001 yılı Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Türkçe raporunun yıl ortasında, İngilizce'sinin ise yıl sonunda çıkmasının önemli bir gecikme olduğunu kabul etmek durumundayız. Bu sebeple, 2002 yılı raporu için mümkün olan tüm önlemler alınmıştır.

İstanbul Protokolü'nün Türkçe baskısı yenilenerek, dağıtımına sokulmuştur.

### **Diyarbakır Temsilciliğimiz başta olmak üzere**



## **TİHV ortamına yönelik baskılar**

Tedavi ve Rehabilitasyon projesinin sürdürülmesinde son derece önemli sonuçları olan bu konuya raporun giriş bölümünde yer verildiği için burada değinilmeyecektir. Ancak bu süreçten etkinleşerek çıktığımız ve çıkacağımız kesindir.

Bu arada Adana Tedavi Merkezimiz hekimlerinden Dr. Mehmet Antmen'in haksız olarak ısrarla il dışına sürdürülme girişimlerinin de gündemimizde yer alması gerekmektedir.

İzmir Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezinden Günseli Kaya ve Psikiyatrist Dr. Alp Ayan'a yönelik açılan çok sayıda davalar gündemimizde önemli yer tutmuştur.

## **İSTATİSTİK BAZI BİLGİLER**

a) 2002 yılı içinde tedavi ve rehabilitasyon projesi çalışmalarını gözden geçirip, gelecek planlaması gündemli tedavi ve rehabilitasyon merkezleri ortak toplantısı 3 kez gerçekleştirilmiştir.

Bu toplantıların yanı sıra özel amaçlı kimi toplantılar da yapılmıştır.

b) 2002 yılı tahmini başvuru sayısı 850 idi, gerçekleşen ise 965 oldu. Tahminin üstünde başvuru sayısının esas olarak sağlık sebepleri ile açlık grevindeki salıverilen tutuklu ve hükümlülerin tedavilerini üstlenmemiz olmuştur.

c) 965 başvurunun dökümü;

|               |     |
|---------------|-----|
| Akut          | 316 |
| Kronik        | 649 |
| Kadın         | 221 |
| Erkek         | 744 |
| Çocuk         | 38  |
| Beş il        | 79  |
| Adana         | 166 |
| Ankara        | 84  |
| Diyarbakır    | 188 |
| İstanbul      | 346 |
| İzmir         | 181 |
| Sosyal Destek | 33  |

d) 2002 yılı içinde bize başvurup da tedavilerini üstlendiğimiz açlık grevcisi sayısı 193.

e) Bu kapsamda 2002 yılı içinde toplam harcanan tutar yaklaşık olarak 104 milyar TL'nin üstündedir.

f) Açlık grevleri dışında ve Tedavi ve Rehabilitasyon projesi kapsamındaki harcamalar öngörülen çerçevede gerçekleşmiştir.

## **4. TEDAVİ VE REHABİLİTASYON PROJESİ 2003 YILI PROGRAMI**

### **Hedef**

Son dönemde tüm reflekslerimizin haklı olarak açlık grevlerine göre şekillendiğini kabul etmek durumundayız. Bu sebeple, 2002 yılında kuşkusuz bir yandan açlık grevlerine yönelik her düzeydeki

çalışmalarımızı etkinleştirmeyi planlarken, esas olarak asli işlevimiz olan işkence görenlerin tedavi ve rehabilitasyonuna yönelik çalışmalarımızı kuvvetlendirmek durumundayız. Bu konuda özellikle kronik yakınmalara yaklaşım, ruhsal yakınmalara yaklaşım, ikincil travmaların yol açtığı durumlara ilişkin çalışmalar kısa sürede olgunlaştırılmalıdır.

Tedavi ve Rehabilitasyon projesinin başlamış olan sosyal ve hukuk destek projeleri ile olgunlaşması öncelikli hedeflerimizden biri olmak durumundadır.

Mevcut birikimimizin işkence ile ilişkili diğer travmatik süreçlerde (göç, cezaevi vb.) seferber edilebilmesi olanakları tartışılmak durumundadır.

## Öngörüler

a- Yaklaşık 800-850 başvuru öngörülebilir.

b- Tedavi ve rehabilitasyon projesi çalışmalarının niteliğinin artırılması ve etkinleştirilmesi çalışmaları esas olarak tamamlanacaktır.

Bu çerçevede;

-Başvuru hekimlerine yönelik nörolojik muayene ve üst ekstremitte ortopedik değerlendirme modülü ile ruhsal değerlendirme modülü 2003 yılı içinde tamamlanacaktır.

-Hazırlıklarına başlanmış olan "Ağrı Protokolü" 2003 yılı ilk bölümünde tamamlanacaktır.

-Bunların yanısıra, tanı ve tedavi protokollerine ilişkin;

Öncelikli olarak gastroenteroloji, göz, diş, üroloji alanları ele alınacaktır.

-Başvurularımıza yönelik uygulanması planlanan "Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi" konusu TİHV uygulanabilecek biçimi 2003 yılı içinde geliştirilerek, 2004 yılı başında uygulamaya sokulacaktır.

-Tedavi ve Rehabilitasyon projesi kapsamında geliştirilmesi planlanan "Arşiv ve Dokümantasyon" çalışması 2003 yılı içinde tamamlanacaktır.

c- Açlık grevi ile ilgili; bilimsel çalışmalar 2003 yılı içinde başlatılacaktır.

d- Bakımverenlerin bakımı programlarının tüm merkezlerimizde sistematik ve etkin olarak yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

e- Cezaevi Protokolü uluslararası çalışmasının yaygınlaştırılarak, sürdürülmesi ülke içi grup çalışmaları ile hızlandırılıp, muhtemelen 2003 yılı içinde planlanacak uluslararası toplantı ile ilk uluslararası çağrısı gerçekleştirilecektir.

f- Eğitim programı;

-İstanbul Protokolü; Ülke içi eğitimin yaygınlaştırılması çabalarının yanısıra, yaygın hedef kitlesine yönelik geliştirilen proje İnsan Hakları Eğitimi On yılı Ulusal Komitesi'ne yıl içi sunulacaktır. Ayrıca IRCT, Dünya Tabipleri Birliği ve PHR ile birlikte uluslararası eğitim programı başlatılacaktır.

-Psikoterapötik yaklaşımlar programı; Bir terapi yöntemi olan "Göz Hareketleri ile Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme-EMDR" ikinci bölümü 11-13 Nisan 2003 tarihinde gerçekleştirilecektir.

-Tedavi ve Rehabilitasyon süreçleri çerçevesinde "Göç" olgusuna yönelik eğitim programı; İsveç Kızılhaçı ile tartışılan 2003 yılı eğitim programı yıl içine yayılmış olarak gerçekleştirilecektir (Ağrı protokolü; Psikoterapötik yaklaşımlar; karşılıklı deneyim aktarımı programı).

-Norveç Tabipleri Birliği, İsveç Kızılhaçı ve Türk Tabipleri Birliği ile birlikte "Matem" ana temalı Psikoterapötik Yaklaşımlar semineri 25-26 Ekim 2003 tarihinde gerçekleştirilecektir.

-IRCT'nin genel ve bölgesel toplantıları yanısıra, özellikle Avrupa'daki merkezler ile ortak programlar kuvvetlendirilecektir.

g- 2002 ve 2003 yılı Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri yıllık raporunun amaca daha uygun ve Nisan sonlarına kadar hazırlanması için gerekli hazırlıkların yapılması planlanmıştır.

h- Diyarbakır Temsilciliğimize ve diğer temsilciliklerdeki arkadaşlarımıza yönelik soruşturma- dava süreçlerini çalışmalarımızı etkinleştirme açısından vesile kılınması amaçlanmaktadır.

i- "TİHV ücret politikasının değerlendirilmesi ve önümüzdeki dönem önerileri" ile ilgili çalışmalar 2003 yılı içinde tamamlanmak durumundadır.

j- Projenin finansman açısından etkinleştirilmesi planlanmıştır.

Tüm bu çalışmaların başta merkezlerde çalışan arkadaşlar olmak üzere, tüm gönüllü arkadaşlarımızın katkısı ile gerçekleştirildiği için hepimiz adına hepimize teşekkür etmek vicdani bir borç olsa gerektir.

Ancak, önümüzdeki dönemin ihtiyaçları çerçevesinde, önümüze koyduğumuz program gereği ruhen ve program olarak kuvvetlenme ihtiyacını belirtmekte yarar vardır. Eksiklerimiz için herhalde bu dönem sonunda çok fazla mazeret öne sürmemeliyiz.

## **TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN DİĞER ETKİNLİKLERİ**

### **Adana Temsilciliği**

Temsilciğimiz, 14 Mart Tıp Bayramı, 26 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma Günü, 10 Aralık İnsan Hakları Haftası nedeniyle Adana'da etkin çalışmalarda bulunmuştur. Merkezimiz ve yerel örgütler tarafından düzenlenen etkinliklere de katılan temsilciliğimiz, Vakfımızın Sosyal Destek Projesi ile ilgili olarak da Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü başta olmak üzere bir çok kurum ve kuruluşlarla işbirliği için görüşmeler yapmıştır. Temsilciliğimizi ziyaret eden Nükleer Savaş Karşıtı Hekimler Birliği (IPPNW) temsilcileri ile birlikte İHD, HADEP, SES, Adana Tabip Odası ve Tutuklu Hükümlü Ailelerle Yardımlaşma Derneği'ne ziyaretler yapılmış, ayrıca temsilciliğimiz İsveçre Büyükelçiliği, Uluslararası Af Örgütü ve İsveç (SIDA) temsilcileri tarafından ziyaret edilmiştir.

### **Ankara Tedavi Merkezi**

İHD, ÇHD ve ATO başta olmak üzere çeşitli sivil toplum ve meslek örgütleriyle yakın işbirliğini 2002 yılında da sürdürülmüştür. Merkezimizde görev yapan arkadaşlarımız gerek mesleki gerekse vakfın ya da diğer organizasyonların düzenlediği, meslekleriyle ilgili ya da insan hakları konulu yurtiçi ve yurtdışında yapılan konferans, sempozyum ve kongrelere katıldılar. Vakıf merkezine yapılan yurtiçi-yurtdışı çeşitli düzeylerde ziyaretlerde, tedavi ve rehabilitasyon merkezimiz de zaman zaman yer almış, ziyaret edilmiştir. Artık gelenekselleşen ve İnsan Hakları Haftası'nda yapılan gönüllü yemeği, 2002 yılında da yapılmıştır.

### **Diyarbakır Temsilciliği**

Temsilciliğimiz, Vakıf merkezi ve yerel örgütler tarafından düzenlenen etkinliklere katılarak vakfımızı temsil etmiş, görüş belirtmiştir. 2002 yılının uluslararası ilişkileri de yoğun olmuştur. Temsilciliğimiz, ABD Adana Konsolosu, Kanada Büyükelçiliği Müsteşarı ile 1. Sekreteri, İsveç Büyükelçiliği Müsteşarı, Norveç Büyükelçiliği 1. Sekreteri, ABD Büyükelçiliği, İsveç Parlamentosu, Norveç Göçmen İtiraz Kurulu, Fransa Parlamentosu ve Fransız Sivil Toplum Örgütleri temsilcileri tarafından ziyaret edilmiştir. Vakfımız aleyhine açılan davayı izlemek ve destek olmak amacıyla Amnesty International, Lawyers Committee for Human Rights, IRCT, Danimarka Kızılhaç, Dünya Tabipler Birliği ve Norveç Tabipler Birliği temsilcileri ile görüşme yapılmıştır. Ayrıca, İHD Diyarbakır Şubesi ve DEHAP Diyarbakır Milletvekili adayları ile Diyarbakır İl Teşkilatı'ndan bir grup da temsilciliğimize ziyarette bulunmuşlardır.

## **İstanbul Temsilciliği**

İstanbul Temsilciliğimiz bu dönemde yoğun tedavi hizmetlerinin yanısıra dış ilişkilerde de yoğunluk yaşamıştır. ABD Yayıncılar Birliği (Bir temsilci), ABD (Konsolosluk), Avrupa Birliği (Bir grup parlamenter), Amnesty International, Almanya (Nükleer Savaş Karşıtı Hekimler), İsviçre (Elçilikten), İsviçre (Bir heyet), İtalya (Bir heyet), İsveç (IRCT), İsveç (Bir grup parlamenter), İsveç (SIDA), İngiltere (Konsolosluk), Fransa (Fransız Doktorlar Birliği), Franca Palmy (FDJP), Swiss Asykin Appeal Commision, İsviçre (Marianne ROTH), Bulgaristan (İvan İvanov), Amnesty International (Türkiye Masası Sorumlusu), Finlandiya (bir grup parlamenter) ilişki kurulan ortamlar olmuştur. Yabancı basın ve tv kanallarıyla da görüşmeler yapılmıştır; The Gardian Gazetesi, News Week Gazetesi, Avustralya TV kanalı SBS, Almanya Güney Dergisi.

Açlık grevleri süreciyle ilgili dayanışma için Nazım Hikmet Vakfı'nda yapılan basın açıklamasına gönüllülerimizle birlikte katılım sağlanmıştır. Temsilciliğimiz SODEV'in İnsan Hakları Haftası toplantısına ve Türk Tarih Vakfı'nın İnsan Hakları Projesi toplantısına katılarak Vakfımızı temsil etmiş, görüş belirtmiştir. Temsilciliğimize Bilgi Üniversitesi öğrencileri derse gelmiş, ayrıca TOSAV, Demokratik Mücadele Platformu, Yeniden Araştırma Merkezi, Helsinki Yurttaşlar Derneği, İHD İstanbul Şubesi Cezaevi Komisyonu, İHD İstanbul Şubesi İşkenceyi İzleme Komisyonu, 78'liler Vakfı temsilcileri ile yerel gazete, radyo ve tv kanallarıyla da görüşmeler yapılmıştır; Dicle Haber Ajansı, CCN Türk 32. Gün Programı, Ünlem Dergisi, Özgür Radyo, Radikal Gazetesi, Cumhuriyet Gazetesi. 2002 yılında aramızdan ayrılan kurucu üyemiz Haldun Özen'in Yıldız Teknik Üniversitesi'ndeki anma törenine İstanbul'da da etkin katılım sağlanmıştır.

## **İzmir Temsilciliği**

TİHV çalışmaları çerçevesinde ülke dışı ve ülke içinde, raporun diğer bölümlerinde de yer verilen çok sayıda bilimsel toplantıya katılmış, kimilerinde düzenleyici olarak işlev üstlenilmiştir. Özellikle İzmir Tabip Odası ve İzmir Barosu ile birlikte alanımızla ilgili pek çok çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Başta çalışma arkadaşlarımıza yönelik davalar olmak üzere pek çok dava için de dayanışma ortamları kuvvetlendirilmiştir. Temsilciliğimiz, İsveç Parlamentosu'nda yer alan değişik partilerin parlamenterlerinin yanısıra, IPPNW Alman Seksiyonu, ABD Ankara Büyükelçiliği, Uluslararası Af Örgütü Fransa Seksiyonu ve Türkiye Masası temsilcileri tarafından da ziyaret edilmiştir. 10 Aralık İnsan Hakları Haftası nedeniyle İzmir'li fotoğraf sanatçıları tarafından Alsancak İletişim Kitabevi'nde Vakfımız yararına bir fotoğraf sergisi açılmıştır. Çeşitli meslek ve kurum temsilcilerinin katıldığı sergi açılışında temsilciliğimiz tarafından bir kokteyl verilmiştir. 14 Mart Tıp Bayramı ve 26 Haziran BM İşkence Görenlerle Dayanışma Günü etkinlikleri de yapılan çalışmalar arasındadır.

## ULUSLARARASI İLİŞKİLER (MART 2002-MART 2003)

Son üç yıllık dönemdeki uluslararası gündemi etkileme, yönlendirme, gerçekleştirilen toplantılar, yapılan görüşmeler , bilgi ya da danışma için yapılan başvurular gibi konulara bakıldığında TİHV'nin uluslararası ilişkiler anlamında önemli bir gelişme kaydettiği tespit edilecektir.

Son üç yılda TİHV'nin uluslararası ilişkilerinde belirgin olarak bir yoğunlaşma gözlenmiştir. Tarafımızdan düzenlenen ve katılmış çok sayıdaki toplantının yanısıra bu dönemde gerçekleşen 400'ün üstündeki görüşme bu yoğunlaşma ilgili ipucu vermektedir.

Bu yoğunluğun gerekçeleri şöyle sıralanabilir;

- Ülkemizdeki insan hakları alanındaki gelişmeler,
- 18 Nisan 1999 tarihli seçimlerden sonra oluşan 57. Hükümet ve 3 Kasım 2002 tarihli seçimlerden sonra oluşan 58.Hükümet icraatları,
- Türkiye'nin özellikle 1999 Helsinki zirvesi ile birlikte yoğunlaşan Avrupa Birliği'ne adaylık süreci ve buna bağlı insan hakları çerçevesinde değerlendirme programları,
- 11 Eylül 2001 saldırısının doğurduğu sonuçlar,
- Dünyanın bir tür yeniden yapılandırılma sürecinin ülkemizin de içinde bulunduğu bölgede de yoğunluk kazanması,yeniden yapılandırılma sürecinin özellikle 11 Eylül 2001 tarihindeki saldırıdan sonra iyice ağırlık kazanması, ABD'nin Irak'a saldırısının somut hazırlıklara dönüşmesi;
- Yukarıda anılan üç unsurun sonucu olarak, özellikle, kimi devletler tarafından insan hakları alanını ikincil çıkarlar için kullanarak, insan haklarını bir araç haline getirme çabalarının sonuçları,
- Gelişmiş ülkelerin yeni mülteci kabulüne aşırı sınırlamalar getirme ve ülkelerindeki mültecileri geri gönderme programları,
- Ülkemizde trajik bir şekilde yaşanan cezaevleri ve açlık grevi sorunu,
- TİHV'nin çeşitli ülkelerde geliştirmeye çalıştığı dayanışma komiteleri çalışmaları,
- Başta İstanbul Protokolü olmak üzere TİHV'nin işkencenin önlenmesi, tedavi ve rehabilitasyonuna yönelik birikimi,
- Başta Diyarbakır Temsilciliğimiz olmak üzere TİHV'ye yönelik baskılar,
- IRCT başta olmak üzere çeşitli ülkelerdeki tedavi merkezleri ile ilişkiler,
- FIDH, Uluslararası Af Örgütü, Human Rights Watch ve benzeri uluslararası İnsan Hakları kuruluşları ile ilişkiler,

Öncelikle göz önüne alınmalıdır.

Tüm katıldığımız toplantılar ve gerçekleştirilen görüşmelerde evrensel değerler ışığında ülkemizde ve dünyada insan haklarının ve demokrasinin gelişimi konusundaki bilgiye ve somut verilere dayalı tezlerimiz ortaya sürülmüş, evrensel bilginin yeniden üretimine katkıda bulunulmuştur. Bununla birlikte insan hakları faaliyetinin bağımsızlığını kısıtlayacak, devletlerin ve sermaye kuruluşlarının insan haklarını araçsallaştıracak tutumları da tartışma gündemine getirilmiştir.

Bütün bu birikimin öncelikle çeşitli Avrupa ülkelerinde daha da gelişebilmesi amaçlı planlanan ve 3-4 Mayıs 2002 tarihinde gerçekleştirilen "II. Uluslararası Dayanışma Komiteleri toplantısı" TİHV'nin gelecek projesi açısından son derece önemli olmuştur. İsveç, Norveç, Finlandiya, Fransa, İsviçre, Danimarka, Hollanda, İngiltere ve Yunanistan'dan Türkiye'li katılımcılar ile birlikte 66 kişinin katıldığı toplantıda, özellikle 11 Eylül 2001'den sonra, insan hakları alanında dünyadaki kaygı verici gelişmeler konusunda ortak değerlendirmeler yapılmış ve bu çerçevede etkin ortak bir program ortaya koyma kararı alınmıştır. Bunun için her ülkeden birer kişinin katıldığı bir sekreteryaya oluşturulmuştur. Bütün bu çabaların etkinleştirilmesi için de İsveç Dayanışma Komitemizin koordinatörlüğünde bir proje geliştirilmiştir. Projenin kısa sürede uygulamaya sokulacağını umuyoruz.

## **Dayanışma Komiteleri açısından son dönemin kısa değerlendirmesi;**

- İsveç Dayanışma Komitesinin önemli bir işlev yerine getirdiği açıktır.
- Almanya Dayanışma Komitesinin ise TİHV'nin çalışmalarına önemli katkılar sunuyor olmakla birlikte, daha da gelişebilme potansiyeline sahiptir.
- Finlandiya ve Fransa'daki insiyatifin bu dönemde kuvvetlenmesi umut verici olmuştur.
- Norveç Dayanışma Komitesinin yeniden toparlanması sağlanmıştır.
- Yunanistan ile gelişmekte olan sağlıklı ilişkinin de gelecek açısından önemi açıktır.
- Hollanda ve İsviçre insiyatiflerin kuvvetlendirilmesi önümüzdeki dönem programına alınacaktır.

## **Önümüzdeki Döneme İlişkin Öneriler:**

- TİHV'nin uluslararası düzeyde geldiği konum gözönüne alındığında, gereksinimlere uygun "Dış İlişkiler" biriminin reorganizasyonu,
  - Avrupa'daki Dayanışma Komitelerinin etkinleştirilerek, yaygınlaştırılması,
  - Bu amaçla 3-4 Mayıs 2002 toplantısı sonuçlarının etkin izlenmesi,
  - Ciddi bir değişim içinde olan IRCT'deki rolümüzün etkinleştirilmesi,
  - Özellikle İstanbul Protokolünün uluslararası düzeyde uygulamaya sokulmasına; işkencenin önlenmesi, tedavi ve rehabilitasyonuna yönelik çalışmaların ilgili birimlerce yaygınlaştırılması,
  - Cezaevi Protokolüne yönelik çalışmalarda uluslararası ilişkilerin seferber edilmesi,
  - FİDH ile olan ilişkilerin geliştirilmesi,
  - Uluslararası düzeyde insan hakları ihlallerine karşı TİHV'nin uygulanabilir bir program geliştirmesi.
- Bu konu, kimi uluslararası insan hakları örgütlerinin, başta savaş konusu olmak üzere, çifte standardı çağrıştıran tutumları gözönüne alındığında önemi daha da artmaktadır. Özellikle ülkemizi de içine alan Irak' saldırı ortamında bu konu son derece önem arz etmektedir. Bu çerçevede bölgemiz, Amerika, Afrika ve Asya'daki insan hakları ortamlarının da gündeme alınması,

Öncelikli olarak önümüzdeki dönemde ele alınmalıdır.

#### **4. SOSYAL İLİŞKİLER**

Türkiye İnsan Hakları Vakfı; insan hakları ihlalleri, hakların korunması-kullanılması ve de işkence görenlerle dayanışma içerisinde olmak için her dönem olduğu gibi bu dönem de tüzüğünde belirtilen çerçeveler içerisinde yurtiçi ve yurtdışı sivil toplum örgütleri, meslek örgütleri ve resmi kurumlarla çeşitli toplantılar ve çalışmalar yapmıştır. Ayrıca yine amaçları doğrultusunda çağrılı olduğu toplantılara da katılarak TİHV'nin temsil edilmesini sağlamıştır.

#### **Eğitim Kurumları ile İlişkiler**

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Avrupa Konseyi Eğitim Programı içerisinde Talim Terbiye Kurulu'nun koordinatörlüğünde yaptığı çalışmalara 2002 yılında da Vakfımız hem Danışma Komitesi'nde hem de katkı sunabileceği (seçtiği) 3 komisyonda (Uluslararası Seminer Düzenleme, Tüm Okullarda Yurttaşlık Etkinliklerinin Yaygınlaştırılması ve Uygulama Örneklerinin Geliştirilmesi İnsan Hakları Konusunda Kamuoyu Duyarlılığının Sürekli Kılınması) katkılarını sürdürmüştür. Bu çerçevede Temmuz ayında Türkiye'nin çeşitli kentlerinden 120 öğretmenin katılımıyla Sinop'ta gerçekleştirilen seminerde de vakfımız temsil edilmiştir (Ayrıntılı bilgi 2002 yılında sunulan çalışma raporundadır).

Okullarda yukarıda sözü edilen proje kapsamında ve İl-İlçe İnsan Hakları Kurullarının tavsiyeleri sonucu oluşturulan 'İNSAN HAKLARI KOLU'nu yürüten öğrencilerle ilişkiye geçilip kaynak ve ihtiyaçları doğrultusunda belge sağlanmaya çalışılmıştır. (Bu çerçevede yaklaşık 15 liseye uluslararası insan hakları belgeleri, afişler verilmiş gerekli bilgilendirme ve danışmanlık yapılmıştır.)

#### **Geçen yıllarda da olduğu gibi;**

- Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu lisans,yüksek lisans ve doktora öğrencilerine TİHV çalışmalarına ilişkin bilgilendirme (planlanan dersler dahilinde),
- İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde okutulan 'Çağdaş Toplumsal Hareketler' isimli derste kullanılmak üzere hazırlanan kaynak yayına 'İşkence Mağdurları ve Sorun Çözümleri' başlıklı yazı ile katkı,
- İnönü Üniversitesi İktisadi Ticari İlimler Fakültesi Öğretim Üyelerinden gelen talep doğrultusunda İnsan Hakları Dersi için kaynak oluşturma, danışmanlık,
- Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi yüksek lisans öğrencilerine TİHV hakkında bilgi sunma,
- Yurtiçi ve Yurtdışında insan hakları alanında eğitim çalışmaları yapan bazı kişisel taleplere destek,
- Çeşitli İlköğretim ve Lise öğrencilerine 'İnsan Hakları' konusunda (İnsan Hakları Haftası etkinlikleri sırasında) bilgilendirme, kaynak sağlama ve danışmanlık,

#### **İzlenen Davalar**

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, bazı sivil toplum örgütü ve kişilere ilişkin açılan davaları izleyerek hem dayanışma göstermiş aynı zamanda hazırlamakta olduğu raporlarını bizzat bilgi/kaynaklık ederek çıkarma çabası içerisinde olmuştur. 2000ve 2001 yılında izlenen davalar daha önceki çalışma raporlarında yazılarak kurucuların bilgisine sunulduğundan tekrara neden olmamak için yalnızca 2002 yılında izlenen başlıca davalar aşağıda belirtilmiştir:

- İHD Ankara Şubesi'nin Ankara 1 No'lu DGM'de devam eden kapatılma davası,
- İHD Genel Merkezi'ne Ankara 11. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan dava ,
- Akın Birdal'a ilişkin Ankara DGM'de açılan dava,
- Aydın Girişimi Davası kapsamında şair Şükrü Erbaş hakkında Ankara DGM'de açılan dava,
- Tüm Yargı-Sen aleyhine açlık grevleri ile ilgili yaptığı basın açıklaması nedeniyle açılan dava
- Ulucanlar Cezaevi olayları sonrası sağ kalanlardan yargılanan mahkumların 27 avukatı aleyhine Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesinde açılan dava,

- “Bergama köylülerinin çeşitli Alman vakıflarından para alarak casusluk yaptıkları” iddiasıyla Ankara DGM’de açılan dava,
- TİHV Temsilcileri ve Çalışanları ile ilgili açılan davalar,
- TİHV gönüllüleri ve bazı köşe yazarlarına açılan davalar,
- Bursa Tabip Odasına bağlı bazı doktorlara açlık grevleri çerçevesinde açılan dava,

### **İşkence Görenlerle Dayanışma Günü Etkinlikleri**

25 Haziran 2002 tarihinde İstanbul Temsilciliğimizle Maçka İstanbul Teknik Üniversitesi tesislerinde düzenlediğimiz İşkence Görenlerle Dayanışma Günü’nde gazeteci ve köşe yazarları davet edilerek vakıf çalışmaları konusunda bilgilendirilmiş, ayrıca işkencenin önlenmesine ilişkin vakıf saptamaları, katılımcılara görsel teknolojiden yararlanılarak aktarılmıştır.

### **Kurucumuz Haldun Özen için Düzenlenen Plaket Töreni**

Kurucumuz Haldun Özen’e yayınladığı “Entelektüelin Dramı;12 Eylül Cadı Kazanı” isimli kitabıyla insan hakları mücadelesine katkıları nedeniyle 12. Genel Kurul’da alınan karar uyarınca 16 Nisan 2002 tarihinde düzenlenen bir törenle Ödül ve Plaket verilmiştir.

Tören, Haldun Özen’in ailesi, insan hakları savunucuları, medya mensuplarının katılımı ile Mimarlar Derneği Lokali’nde gerçekleştirilmiştir.

### **Kurucumuz Mahmut Tali Öngören’i Anma Töreni**

13 Ekim 1999 tarihinde kaybettiğimiz kurucumuz Mahmut Tali Öngören, ölümünün 3. yılında Çağdaş Gazeteciler Derneği, Cumhuriyet Gazetesi, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi ile birlikte düzenlenen etkinliklerle anılmıştır.

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde düzenlenen törende öğrencilerin hazırladığı kısa filmler gösterilmiş ve M.Tali Öngören’in yaşamından kesitler sunan resim sergisi açılmıştır. Öngören’in dosları ile birlikte bir de akşam yemeği düzenlenmiştir.

### **Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansları**

1998 yılından başlayarak İHD ile ortaklaşa düzenlediğimiz İnsan Hakları Hareketi Konferansları’nın amacı; insan hakları savunucularının insan hakları kavramının ve hareketinin bazı sorunlarını tartışması ve bu tartışmanın temelinde de geleceğe yönelik bazı belirlemeler yapması için bir platform oluşturmaktır.

2000 yılından başlayarak insan hakları alanında varolan kuruluşların yanında yer almayan insan hakları aktivistlerinin ve akademisyenlerin de toplantılara katılımını teşvik ederek düzenlenmeye çalışılan konferanslarda, “özerk ve kalıcı bir yapı” geliştirilme çabası da başlatılmıştır. Böylece Konferansın kurumsallaşması adımları da atılmıştır.

25-26 Kasım 2000 tarihlerinde Kızılcahamam’da düzenlenen 3. İnsan Hakları Hareketi Konferansında 5 Çalışma Grubu oluşturulmuş ve şu başlıklar altında sorunlar irdelenmiştir;

- 1-Sosyal ve Ekonomik Haklar
- 2-Kültürel Haklar ve Azınlık Sorunu
- 3-Zorunlu Göç
- 4-Cezaevleri
- 5-Medya



Konferansa 64 kişi bildirileriyle katılarak katkı sunmuşlardır. Konferansın sonuç bildirgesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilan edildiği 10 Aralık 2000 tarihinde düzenlenen törenle kamuoyuna açıklanmış ve ilgili kişi/kuruluşlara dağıtım yapılmıştır.

4. İnsan Hakları Konferansı 23-25 Kasım 2001 tarihlerinde Antalya–Belek'te "TRAVMAYLA BAŞETMEK ve İNSAN HAKLARI" başlığı altında gerçekleştirilmiştir.

Konferansın çalışma grupları;

- 1-İşkence ve İnsanlık Dışı Muamele Deneyimi,
- 2-Sürgün-Zorunlu Göç Deneyimi,
- 3-Olağandışı Ölümlerin Travmasıyla İlgili Deneyimler,
- 4-Baskıcı Rejimlerin Tasfiyesi şeklinde oluşturulmuştur.

Konferansa yukarıda sayılan alanlarda çalışmalar yapan kişiler, gazeteciler, öğretim üyeleri ve insan hakları aktivistleri katılmış, oluşturulan sonuç bildirgesi 10 Aralık İnsan Hakları Günü'nde kamuoyunun bilgisine sunulmuştur.

15-17 Kasım 2002 tarihlerinde Ürgüp-Göreme'de gazeteci, yazar, bilim insanı ve yoksullukla ilgili alan çalışması yapan 60 kişiyle gerçekleştirilen 5. İnsan Hakları Hareketi Konferansı'nın konusu 'YOKSULLUK olarak saptanmıştır. İnsan hakları açısından gözardı edilmemesi gereken bu konu 4 ana başlık altında ele alınmıştır;

- 1-Yoksulluk ve Dışlama/Dışlanma,
- 2-Yoksullukla Mücadele Yolları ve İnsan Hakları,
- 3-İnsan Haklarının Bir Koşulu Olarak Sosyal ve İktisadi Haklar,
- 4-Kadınlar ve Yoksulluk

Konferansın sonuç bildirgesi 10 Aralık İnsan Hakları Günü nedeniyle düzenlenen törende kamuoyunun bilgisine sunulmuş ve çoğaltılarak ilgili kişi ve kurumlara dağıtılmıştır.

Bu konferanslar Kurucu Üyelerimiz Tanıl Bora, Mithat Sancar, Gül Erdost, Sezai Berber, 2001 ve 2002 yıllarında İHD Yönetim Kurulu Üyesi Feray Salman ile 2003 yılı için Çankaya Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Filiz Kardam'dan oluşan Düzenleme Kurullarının çabalarıyla gerçekleştirilmiştir.

### **İnsan Hakları Haftası Etkinlikleri**

İnsan Hakları Derneği ile ortaklaşa düzenlenen 10 Aralık İnsan Hakları Günü nedeniyle Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezinde düzenlenen toplantıda 2002 Yılı İnsan Hakları Konferansı Sonuç Bildirgesi kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. Aynı akşam yabancı ve yerli konukların katılımıyla bir resepsiyon düzenlenmiştir.

### **Düşünceye Özgürlük Kampanyası ve Fikret Başkaya'ya Destek**

8 Ekim 2001 tarihinde yazdığı bir makale nedeniyle Kalecik Cezaevi'ne gönderilen Doç. Dr. Fikret Başkaya cezaevi sürecinde ve tahliyesi sırasında desteklenmiş, düşünce özgürlüğü ve ifadenin suç olmaktan çıkarılması konusunda 12 örgütün katılımıyla oluşturulan Platformda aktif rol oynamıştır (Kampanyaya ilişkin ayrıntılı bilgi, 2002 yılında yapılan Genel Kurul Çalışma Raporu'nda sunulduğundan burada yeniden sözkonusu edilmemiştir).

## **HUKUKSAL DESTEK PROJESİ**

Vakfımız, işkenceyi önlemenin çok boyutlu ve farklı düzlemlerde eşzamanlı yürüyen bir mücadele programıyla mümkün olabileceğinin bilincinde olmasına rağmen, işkenceyle ilgili çalışmalarını, kurumsal düzeyde esas olarak işkence görenlerin tedavi ve rehabilitasyonuna yoğunlaştırmış, dolayısıyla daha çok işkencenin sonuçlarıyla uğraşmıştır. Gerek insan hakları alanındaki genel çalışmalarından edindiği tecrübe, gerekse tedavi ve rehabilitasyon çalışmaları sırasında ortaya çıkan talep ve ihtiyaçlar, bizleri işkenceyle mücadelede yeni bir kurumsal birim oluşturmanın zorunlu olduğu fikrine götürmüştür. Bu birimi, işkenceyle mücadelede hukuku bütün boyutlarıyla işleyen ve işleten bir merkez olarak tasarlanan bu birimin oluşturulması için ilk adım olarak, "İşkenceyle Mücadelede Hukuk – İşkenceye Maruz Kalanlara Hukuksal Yardım" adı altında bir projeyi 2002 yılı başı itibariyle uygulamaya koymuş bulunmaktadır.

İşkenceyle mücadelede mevcut ve muhtemel bütün hukuksal çarelerin araştırılmasını ve fiilen işletilmesini hedefleyen kalıcı bir birimin temeli olarak düşündüğümüz bu projenin ilk aşamasını, Vakfımıza tedavi amacıyla başvuruda bulunup da hukuksal yardım talep edenlere hukuksal destek sağlamak oluşturuyor. Hukuksal destek, proje metninde de belirtildiği gibi, ulusal ve ulusalüstü idari, yarı yargısal ve yargısal kurumlara başvuruyu ve başvurunun sonucunun alınacağı tüm süreçleri kapsar. Bu ilk aşamada izlenmesi düşünülen vaka sayısı en fazla 15 olarak belirlenmiştir. İzlenecek davaların, tedavi merkezlerimizin tasnif ve eleme faaliyetinin sonucuna göre tespit edilmesi planlanmıştır; ayrıca mevcut dosyaların hukuksal akıbetlerine ilişkin bir arşiv/değerlendirme işlemi yapılması da amaçlanmıştır. Bu doğrultudaki çalışmalar gerek merkezde gerekse temsilciliklerde devam etmektedir.

Bununla beraber projenin amaçlarına ulaşabilmesi açısından, yapılan çalışmalardan bugüne kadar yeterli verimin elde edildiğini söylemek zordur. Hukuk eksenli örgütlü bir çalışma konusundaki tecrübesizlik, eleman eksikliği ve koordinasyondaki bazı aksamalar bu durumun başlıca nedenleri olarak görülmektedir. Ancak ilk adım olarak tasarlanan böyle bir proje bakımından, hukuksal süreçlerin doğası da dikkate alındığında, başlangıçta bu tür sorunların yaşanması belli ölçülerde olağan karşılanabilir. Disiplinli ve yoğun bir çalışmayla bu sorunların aşılabileceğini, hukuksal nitelikli destek ve araştırma/derleme faaliyetlerinin kalıcı bir düzene yerleştirileceğini söyleyebiliriz.

## **TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI KİTAPLIK ÇALIŞMASI**

Dağınık halde bulunan kitap, yayın (broşür, periyodik, rapor, vs.) gazete kupürü ve klasörler - Kitaplar Dokümantasyon bölümündeki kitaplıkta ve salonda, klasörler değişik odalardan ve gazete kupürleri Tedavi Merkezi kitaplığında olmak üzere- bir araya getirilmiştir. Kitap, periyodik ve klasörler tasnif edilmiş ve imkanlar elverdiği ölçüde herbiri için ayrı bir raf düzeni oluşturulmaya çalışılmıştır. Kitaplar, İnsan Hakları (Teori,Uygulama), Hukuk (Parti Kapatma Davaları, İnsan Hakları Hukuku), Laiklik ( İslami Hareket ), Kürt Sorunu, Cezaevi Sorunları, Siyaset Bilimi, Siyasi Tarih, Azınlık Hakları, Kadın Hakları vb. başlıklar altında toplanmıştır.

Periyodikler bir araya getirilmiş; tasnif edilmiş ve belli bir süreklilik arzeden yayınlar cilt yaptırılmış, gazete kupürleri konu ve tarih sırasına göre dosyalanmış, dağınık halde bulunan yazışma, rapor, belge vs. konularına göre tasnif edilerek klasörlerde toplanmış, kitap, periyodik, gazete kupürü ve klasörlere Sırt Numarası verilmiş, kitaplık bilgisayar ortamına (Word dökümanı olarak) aktarılmış, kitaplık için Arama Motoru yapılmış (2-3 haftada işler duruma getirilmesi planlanıyor), etiketleme işlemine başlanmıştır. (2-3 haftada bitmesi planlanıyor).

